

Õiguskantsler

Teie 19.01.2025 nr

Meie 12.02.2025 nr 7-4/250241/2500986

Hea halduse tava järgimine

Austatud avaldaja

Palusite õiguskantsleril kontrollida, kas prokuratuur on järginud oma tegevuses põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet ning hea halduse tava. Teie hinnangul alandas prokuratuur kannatanute inimväärikust, sest jättis nad kriminaalmenetlusse kaasamata ega selgitanud neile nende õigusi.

Täna Teid oluliste küsimuste ja teema põhjaliku käsitlemise eest. Mõistame, et juhtunu on põhjustanud Teile pettumust ja suuri üleelamisi.

Leian, et prokuratuur siiski ei rikkunud kõnealusel juhul inimväärikuse austamise põhimõtet. Küll aga rikkus prokuratuur hea halduse tava, sest ei vastanud kannatanute pöördumistele nõuetekohaselt.

Inimväärikuse austamise põhimõte näeb muu hulgas ette ka esmased menetluslikud tagatised. See tähendab eelkõige, et menetlusse tuleb kaasata ja ära kuulata kõik inimesed, kelle õigusi piiratakse. Oluline on seegi, et iga inimese õigusi tuleb arvestada ja kedagi ei tohi muuta riigivõimu ees kaitsetuks.

Kriminaalmenetluses tehakse menetlusotsuseid ja -toiminguid paljuski olemasolevatele tõenditele tuginedes. Kuigi uurijad ja prokurörid peavad eelkõige juhinduma menetlusnormidest, lähtuvad nad menetlust korraldades ka siseveendumusest, mis kujuneb kuriteo tehilude hindamisel. Seetõttu tuleb paraku ette menetlusnormide rikkumisi ja seeläbi menetlusosaliste huvide kahjustamist. Niisugusteks olukordadeks ongi [kriminaalmenetluse seadustikus](#) ette nähtud õiguskaitsevahendid. Kohtueelses menetluses tehtud vigu saab hiljem kõrvaldada ka kohus.

Kuigi Teie kirjeldatud juhul jäeti kannatanud esialgu tõepoolest põhjendamatult kriminaalmenetlusse kaasamata, parandas selle vea kõrgemalseisev prokurör. Järelikult prokuratuuri kontrollisüsteem toimis ja lõppkokkuvõttes tagati Teile ja teistele kannatanutele kriminaalmenetluses võimalus oma õigusi realiseerida. Isegi juhul, kui prokurör eksimuse või hooletuse tõttu kedagi halvasti kohtleb (näiteks tõlgendades väärtalt seadust või kriminaalasja tehilolusid), ei tähenda see tingimata inimväärikuse alandamist. Inimväärikuse alandamisega oleks tegemist juhul, kui prokurör soovibki oma tegude või sõnakasutusega mõnd menetlusosalist (näiteks kannatanut) inimesena pisendada. Praegusel juhul ei ole põhjust seda väita.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Õiguste tagamise aspekt seostub hea halduse tavaga, mis on sätestatud [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) §-s 14 ning mis kätkeb muu hulgas üldist põhiõigust korraldusele ja menetlusele. Hea haldus tähendab seda, et riigiasutus lahendab asja kiiresti ja mõistlikult, tekitades inimesele võimalikult vähe ebamugavusi ja halduskoormust. Muu hulgas peab asutus aitama inimesel tema õigusi ja kohustusi mõista ning tema tegelikku soovi täpselt esitada. Riigikohtu praktika järgi kohaldub hea halduse tava ka täidesaatva võimu toimetatavas kohtueelses süüteoamenetluses ([RKKKo 12.10.2016, 3-1-1-65-16](#), p 21).

Põhiseaduse § 46 kohaselt on igaühel õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende ametiisikute poole. Asutused peavad vastama pöördumistele korrektselt ja õigeks ajaks ning lahendama need vastavalt sisule. Seega on inimestel õigus eeldada, et nende pöördumised ei jää tähelepanuta ning et ametiasutused vastavad neile ettenähtud korras. Eriti tähtis on vastata menetlusosalisele juhul, kui see puudutab tema õigusi ja kohustusi konkreetses menetluses.

Esitasite [ ] Lõuna Ringkonnaprokuratuurile selgitustaotluse, milles küsisite kriminaalmenetluse käigu kohta. Ringkonnaprokurör vastas Teile, et kriminaalmenetluse seadustik ei näe ette kannatanutele info väljastamist kriminaalmenetluse toimingute kohta. [ ] esitasite uue selgitustaotluse, milles soovisite lähemalt teada saada kannatanu õiguste kohta. Ka seekord jäeti Teile saadetud vastuses mitmele küsimusele sisuline selgitus andmata.

Selgitustaotlusele vastamisel tuleb igal riigiasutusel järgida [märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seaduse](#) (MSVS) nõudeid. Vastuses tuleb anda inimesele tema küsitud teave või õigusala selgitus või põhjendada, miks selle andmisest keeldutakse (MSVS § 5 lg 8).

Prokuratuur rikkus hea halduse tava, sest jättis selgitustaotlustele vastamisel kirjeldatud nõuded täitmata.

Prokuratuuri antud vastused ei ole kuidagi kooskõlas asutuse enda [kodulehel](#) avaldatud teabega, mille järgi on kannatanul õigus olla menetluse käiguga kursis ning küsida ja saada selgitusi, kui talle jääb midagi arusaamatuks. On täiesti mõistetav, et vastuoluline info ei aita selgust luua selles, mis on kannatanu tegelikud õigused. Veelgi enam, niisuguste juhtumite kordumisel võib kahtluse alla sattuda kogu prokuratuuri tänuväärne töö (lisaks kodulehel olevale teabele on Riigiprokuratuur avaldanud [kannatanu kohtlemise parima praktika](#)), mida on pika aja jooksul tehtud kannatanute õiguste ja huvide eest seisjana.

Saadame selle seisukoha teadmiseks ka Riigiprokuratuurile. Palume prokuratuuril olla edaspidi kannatanutega suheldes hoolivam ning selgitusi andes juhendada kannatanute kohtlemise põhimõtetest, mida prokuratuur on ise kehtestanud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Riigiprokuratuur

Odyn Vosman 6938405; Odyn.Vosman@oiguskantsler.ee